
Arhitekturna Antropologija

Author(s): Vladimir MUŠIČ

Source: *Urbani Izziv*, No. 21/22, PLANIRANJE IN UREJANJE PODEŽELJA (december 1992 / December 1992), pp. 141-142

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/44180213>

Accessed: 21-02-2025 18:47 UTC

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

JSTOR

Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

upravljanje mest v slučaju katastrofe. Posebno pozornost posvečam integraciji metodike "normalnega" prostorskega planiranja in urbanizma z metodami ocene prvin tveganja in dejanske ranljivosti na področju urbanih struktur. Pri tem mi pomagajo tudi metode za ocenjevanje vplivov na okolje. Vsekakor je mogoče zmanjšati potresno ogroženost prebivalstva in materialnih dobrin pa tudi kulturne dediščine in sicer predvsem z ustrežno načrtovano in nadzorovano kompleksno prenovno mest in naselij. Pomembno vlogo bi moralo odigrati tudi izobraževanje graditeljev in razvijanje ustrezne gradbene tehnologije pri t. i. "neinženirskih" gradnjah.

Srečanje z Iranci in Iranom, s kontrasti krajine na suhi visoki planoti in v vlažni kaspjski depresiji ter še posebej z desetmilionskim Teheranom - Teheranom, je bilo zanimivo in spodbudno, posebno takrat, ko zaznaš, da se narava in življenje ne menita za ideološke skrajnosti in nenavadna pravila, ki si jih postavljamo ljudje.

prof. mag. Vladimir Mušič, dipl. inž. arh.

Vladimir MUŠIČ

Arhitekturna Antropologija

V lausannski založbi Structura mundi je izšel prvi snopič "raziskovalnega niza" pod zgornjim, obojetajoče novim naslovom. Avtor oz. urednik je Nold Egenter, arhitekt z diplomom ETH (švicarske zvezne tehniške visoke šole), predstavljen kot etnolog in arhitekturni antropolog. Za njim je deset let raziskovanja na Japonskem, raziskovalno delo na področju "subhumane arhitekture" (ali zgradbe opičjih gnezd) in študija arhitekturne etnologije. Že ta tri področja, ki jih uvršča kot **subhumano arhitekturo, semantično (simbolno) arhitekturo in domačo arhitekturo**, naj bi s **seliščno arhitekturo** (ki lahko združuje vse tri

prejšnje), tvorila kontinuum od gnezdenja preko nedomače graditve ali gradenj, ki se ne nanašajo na človekovo telo, a imajo semantične, družbene in ideološke funkcije, preko zgradb, ki nudijo notranji (po Heideggerjevo - domač) prostor za zaščito stvari, živali in ljudi, do višjih, vodoravno strukturiranih enot, ki združujejo več prvin semantične in/ali domače arhitekture.

Avtor, na katerega me je opozorila naša sodelavka dr. Branka Berce Bratko, označuje arhitekturno antropologijo kot "manjkajoči člen" in jo povezuje s **kulturno in fizično antropologijo**. Zbornik je trojezičen ("... it is mainly an attempt to optimize scientific diffusion and also reflects the editors particular concept."). Prvi snopič ima programatski značaj in se v konvencionalnem smislu navezuje na dvoje različnih področij - arhitekturno teorijo in antropologijo -, kot rečeno z obema njenima glavnima vejama ter dolgo vrsto subdisciplin.

Pri Egenterju nas pritegneta širina in hkrati lapidarnost pristopa, pritegne očitna erudicija pa tudi kritična distanca do konvencij, ki rastejo iz časovno in družbeno opredeljenih razsežnosti arhitekture ali antropologije. Z razpiranjem obeh polj dejavnosti oz. proučevanj, ustvarja Egenter prostor za prikaz problematičnih vidikov in prostor odpiranja strokovnih sistemov ter s tem pridobivanja možnosti za iskanje boljših konceptov.

Za tiste arhitekto, ki smo posvetili svojo poklicno dejavnost raziskovalnemu delu, pa čeprav predvsem na področju urbanizma in na njem iskali interdisciplinarnih opor, ter za tiste, ki smo poskušali - bolj ali manj pogumno, bolj ali manj uspešno - vokviriti "raziskovalna polja", je Egenterjevo prizadevanje še posebej zanimivo. Seveda ne brez vprašanj, a o teh kdaj drugič, ko se bomo prepričali, da ob razlagi arhitekturnih oblik pozna tudi Choisya, ob razvrščanju tipov oblikovanja Broadbenta, ob iskanju zvez med družbenimi in humanističnimi vedami ter arhitekturo oz. urbanizmom taistega ali še koga itd. In še: Kdo tam opravlja Vitruvija? ...

V snopiču, ki je pred nami in je vreden pozornosti, je najprej uvod o **mikro- in makroteorijah**. Sledi razmišljanje o aktualnosti primitivnega v arhitekturi in nato oznaka arhitekturne antropologije kot orisa "konstruktivnega človekovega razvoja". V prilogi so napovedani naslovi sedmih, prihajajočih snopičev raziskovalnega niza.

"Konvencionalno se arhitektura kot oblikovalska disciplina ni ukvarjala z znanstvenim raziskovanjem. Arhitekturna teorija je bila prepuščena umetnostnemu zgodovinarju, ki utemeljuje svojo znanost na estetskih načelih in tako razlikuje 'visoko arhitekturo' od običajnega stavbarstva. To zveni približno tako, kot da bi se zoolog zanimal le za lepe živali. Ta, v bistvu estetska filozofija, je onemogočala znanstveno opredelitev tistega kar pravzaprav sodi v kompetenčno polje arhitekturne teorije. Raziskovanje predmetov (materialne kulture) je bilo vnaprej pristransko. Čeprav nas, kot človeška bitja, arhitektura danes vse prizadeva, še ni bilo poskusa, da bi jo znanstveno definirali v njenih antropoloških dimenzijah. Raziskovalni niz snopičev, ki je pred nami, opisuje arhitekturo kot konstruktivni kontinuum, se pravi kot nov tip materialne kulture, ki teče vzporedno s celoto človekove kulturne evolucije. Na tem temelju nam teorija arhitekture, razumljena kot 'makroteorija', nudi nove vpogled v smisel arhitekture. Hkrati pa ponuja nove predloge za vključevanje številnih 'mikroteorij' v širši okvir konstruktivne evolucije - človek se bo po-tem gradil tudi sam in bo gradil svoje ideje o svetu. Potemtakem, naj bi bila arhitekturna antropologija zanimiva za vse kulturološke discipline."

Po tem citatu avtorjeve oz. urednikove splošne označbe, pogledjmo še zaključni odstavek o arhitekturni antropologiji kot induktivni teoriji arhitekture: "... pomeni, da arhitektura postane splošni človeški fenomen, ki se sinhrono razteza čez individualne kulture in diahronično vključuje vse kulture, raziskujoč različne kulture zaradi enakih ali analognih potez. Konsekventno moramo poudariti motto (Thorntona

wilderja), citiran na začetku: 'Človeštvo postopno razumeva, da je tisto kar imajo ljudje skupnega, važnejše od tistega kar je različno ...' Morda lahko, v luči recentno rastočega srednjeveškega neo-fundamentalizma, arhitekturna antropologija ponudi na novo razsvetljeno pot v tej smeri".

Pred leti sem emfatično pisal o Giedionovi "večni sedanjosti", arhitekture pa (po Ravnikarju) nikoli nisem videl drugače kot posebne oblike dejavnosti človeka. In ne glede na kozmološke pasti sem tudi za skrbno gojitev multidisciplinarnih in transdisciplinarnih zvez v znanosti. Odtod moje priporočilo novi publikaciji.

prof. mag. Vladimir Mušič, dipl. inž. arh.

Miran GAJŠEK

Izzivi ob letošnjem 8. novembru - svetovnem dnevu urbanizma

Natančno v sredini dvajsetega stoletja, l. 1950, je profesor Paoleri iz Buenos Airesa razglasil 8. november za svetovni dan urbanizma. Dobrih štirideset let obstoja dneva, ko se stnjejo izkušnje preteklosti, resnice sedanjosti in vizije bodočnosti, nas letos, v sozvočju s svežim vetrom sprememb v 90. letih, zavezuje k vnovičnemu razmisleku o osnovnih načelih, lastnostih in kategorijah, predvsem pa o bistvenih funkcijah in pojavnih oblikah urbanizma in prostorskega planiranja ter tudi razvoja v prostoru in času.

Ne zanima nas več "eksplozivna in nekontrolirana urbanizacija in industrializacija", o izzivih katerih ja pisal profesor Saša Sedlar ob 8. no-

vembru l. 1969; ne zanima nas več "nezadržna in eksplozivna rast mest kot svetovni pojav", kar je zapisal ob svetovnem dnevu urbanizma l. 1979 arhitekt in urbanist Viljem Stermecki. Končno nas, še posebej v naši mladi državi, ne zanima več "proučevanje procesa urbanizacije in prostorskega razvoja kot idejno-političnega in ideološkega fenomena v razvoju samoupravne socialistične družbe", kar je kot eno izmed svojih družbenih in strokovnih dolžnosti zapisalo predsedstvo Urbanistične zveze Jugoslavije v Sporočilu ob dnevu urbanizma l. 1986.

Rast mest, še posebej velikih in še predvsem v razvitejših državah, se je umirila, klasična industrija se prestrukturira, stagnira ali pa preprosto umirja in ne nazadnje je konec, vsaj upam tako, z eno ali z več ideologijami prežetima urbanizmom in planiranjem.

Problemov in izzivov je več in so na različnih ravneh, ker pa je tole razmišljanje prvenstveno namenjeno urbanizmu zdaj in tukaj, se usmerimo na našo stroko in na našo državo. Državo končno imamo, kaj pa je s slovenskim urbanizmom?

Menim, da so v Republiki Sloveniji glavni, tako splošnorazvojni kot prostorskoplanerski in slednjič posredno in neposredno urbanistični problemi naslednji:

- nesmotrna upravnoozemeljska razdelitev, ki drži Slovenijo v spolah hkrati prevelikih in premajhnih občin že 27 let,
- predimenzionirana in hkrati prenatana prostorskoplanerska, urbanistična in gradbeniška zakonodaja,
- neprimerna institucionalna organiziranost urbanistov in planerjev,
- vprašljiva splošna kvaliteta izobraževanja za poklic urbanista in regionalnega planerja na dodiplomski ravni,
- problematika slabe izobrazbe obstoječih "urbanistov" in "planerjev" ter splošno pomanjkanje kadrov v provinci in
- medijski stereotip urbanista kot krivca za vse nadloge meščanov.

Kaj so torej naše naloge in kaj nas mora zanimati?

Neposredno in nujno, predvsem pa operativno se moramo zavzeti za celovito in strokovno obravnavo ter čimprejšnjo izvedbo upravno-ozemeljske razdelitve z uvedbo tako regionalne kot lokalne ravni in z razvijanjem nekaj centralnih naselij ter infrastrukturnih povezav med njimi; pomestniti je torej potrebno dober ducat mest, ki bodo morala predstavljati osnovno gibalno bodočega razvoja Slovenije. Zavzemati se moramo za čim prejšno izdelavo, sprejem in izvajanje zakonodaje, za ustanovitev stanovske zbornice; nedelujoča društva pa lahko kar sami rekonstruiramo v eno urbanistično društvo Slovenije. Zavzemati se moramo poleg podiplomskega študija še za dodiplomsko izobraževanje za poklic urbanista in prostorskega planerja. Na koncu, sploh pa ne najmanj nujno, moramo absolutno zaostri odgovornost za svoje delo. K strokovni odgovornosti bosta nedvomno največ prispevali zakonodaja in stanovska zbornica, če omenim tekoče projekte, od planiranih pa Etični kodeks slovenskih urbanistov ter zdrava konkurenca tako mladih kot tujih strokovnjakov, saj nas je v Sloveniji premalo.

Zaenkrat se samo vprašajmo: Kdo je urbanist? Kakšna je raven izobraževanja za poklic urbanista in prostorskega ali regionalnega planerja? Zakaj bi moral izključujoče povezovati urbanizem s politiko, s filozofijo, z ideologijo? Kakšna je primerjalna vrednost slovenskega urbanizma v evropskem kontekstu? In slednjič mogoče najpomembnejše: Katera so slovenska mesta?

Na vprašanja pa so potrebni tudi odgovori in mogoče sploh ne bi bilo odveč, ko bi za začetek razpihali meglo s polpretekle zgodovine. Spet enkrat, nekateri mogoče tudi prvič si preberimo za "majhno" nacijo mnogoštevilno literaturo o urbanizmu, z odprtimi očmi pogledimo okoli sebe in končno spoznajmo, da ima lahko tudi slovenski urbanizem dovolj dostojno mesto v svetovni zgodovini urbanizma. Maks Fabiani, Ivan Vurnik, Jože Plečnik, Janez Jager, pa Marjan Šorli, Vinko Glanz,